

Jaarverslag 2021

- ingekorte versie

Stichting Vogelringstation Meijndel

Spek, V van der & R van der Vliet (red). 2022. Jaarverslag 2022: samenvatting. Stichting Vogelringstation Meijendel, Den Haag.

Dit is een uitgave van Stichting Vogelringstation Meijendel. De stichting houdt zich bezig met de studie van in het wild levende vogels door middel van ringonderzoek in Meijendel, Wassenaar.

Colofon

Maarten Verrips
Jan Vegelin
Rinse van der Vliet
Vincent van der Spek

Redactie

Vincent van der Spek, Rinse van der Vliet & Els van Muiswinkel

Foto voorblad: Waterral, tweede-kalenderjaar, Meijendel, Wassenaar, 6 maart 2021 (Vincent van der Spek).

Stichting Vogelringstation Meijendel

Acaciastraat 212
2565 KJ Den Haag
t: 06 - 41 00 98 89
m: v.vanderspek@gmail.com

Rekeningnummer: NL41 INGB 0001531203 t.n.v. Stichting Vogelringstation Meijendel te Den Haag.

Het ringonderzoek van stichting Vrs Meijendel is mede mogelijk dankzij Dunea (terreinvergunningen, faciliteiten en onderhoud, financiële ondersteuning), Staatsbosbeheer (terreinvergunningen Duivenvoordse Polder), het Vogeltrekstation (ringvergunningen) en de Haagse Vogelbescherming (financiële ondersteuning).

SUMMARY

In 2021, we trapped birds on 105 days (690 hours) in Meijendel, Wassenaar, Zuid-Holland, the Netherlands. In all we ringed 5619 birds, a little below the yearly average between 2011-2020. The rings of an additional 703 individual birds were controlled at least once (11%). We trapped 79 species, one more than the yearly average for 2011-2020. Two new species were ringed, Gadwall and Melodious Warbler (2). Since 1963, we have now ringed 174 taxa (159 since 2000). Other unusual species trapped were our 2nd Red-crested Pochard, 7th Dusky Warbler and 4th Little Bunting. In 2021:

- Blackcap (875; 16%), Blue Tit (699; 12%) and Reed Warbler (675; 12%) were the most commonly ringed species. Together these three species accounted for 40% of all birds ringed.
- 15 commonly trapped species were ringed significantly more often than on average in 2000-2020.
- 8 species were trapped significantly less often.
- 6 species were trapped in record numbers: Little Ringed Plover (4; was 1), Common Snipe (13; was 11), Stonechat (11; was 8), Water Pipit (16; was 3), White Wagtail (72; was 29) and Pied Wagtail (4; was 3).
- The most unusual controls were of a Wood Pigeon ringed by us in 2008 and re-trapped in 2021. This is now the fourth oldest for the Netherlands. Grasshopper Warblers in France and Spain represented the third and most southerly control ever for any Dutch ringed Grasshopper Warbler.

The birds were ringed for the following projects:

1. **Constant Effort Sites (CES) (since 2000)**
European (EURING) survey on songbird populations. Both the number of adult and juvenile breeding birds was low in 2021.
2. **Zoonoses (since 2016)**
Blood samples of 279 birds divided over 30 species were taken. These were examined on pathogens that can be transferred from animals to humans. No zoonoses were found. We also trapped mosquitos (with a special trap) for this study.
3. **DNA study on Chiffchaffs (since 2009)**
We published a paper based on ten years of genetic sampling of chiffchaff taxa (van der Spek & de Knijff, 2021).
4. **Navigation of Common Starlings with GPS (new)**
38 birds were trapped for this study from the national scheme and the Max Planck Institute.
5. **Nightingale colour ringing (new)**
12 breeding birds were colour ringed for a population study in Meijendel.
6. **Retrapping Adults for Survival (RAS) Sand Martin (pilot)**
Due to predation by Foxes in two out of the three small colonies, this pilot study was not very successful.
7. **Spring migration, dispersion and autumn migration (since 1963)**
Two phenological autumn records were broken: Common Redstart and Tree Pipit.
8. **Retrapping Adults for Survival (RAS) Jack Snipe (since 2008)**
Outside Meijendel. Due to corona restrictions, the number of trapping days was low.

The team consisted of nine ringers and nine assistants. Wijnand Bleumink resigned as a chairman after an impressive 21 years. He was succeeded by Vincent van der Spek. Jort Verhulst took over his task as secretary, Rinse van der Vliet remained treasurer. Vincent had the honour of chairing the National Ringer's Day, while Morrison Pot made it to the national radio telling about his study on Starlings. Covid restricted the educational activities, but we managed to guide two excursions. In a book on Nightingales, the author devoted an entire chapter on our work on this species (de Vos, 2021).

SAMENVATTING

Op 105 dagen/690 uur (een recordaantal) vingen we in 2021 in Meijendel, Wassenaar, Zuid-Holland in totaal 6.702 vogels: 5.619 vogels werden geringd en van 703 individuen controleerden we een al aanwezige ring (11%), soms meermaals. Het aantal nieuw geringde vogels ligt iets onder het meerjarige gemiddelde van 2011-2020. Door het hoge aantal vangdagen lag het gemiddelde aantal nieuw geringde vogels per dag duidelijk lager dan in de tien jaren daarvoor. Met 79 soorten werd één soort meer gevangen dan gemiddeld in 2011-2020. Daarbij waren twee nieuwe soorten: Krakeend en Orpheusspotvogel (2). Sinds 1963 zijn in Meijendel nu 174 taxa geringd (159 sinds 2000). Andere bijzondere vangsten waren Krooneend (2e exemplaar ooit), Bruine Boszanger (7e) en Dwerggors (4e).

- Zwartkop (875; 16%), Pimpelmees (699; 12%) en Kleine Karekiet (675; 12%) waren de meest geringde soorten. Tezamen zorgden ze voor 40 procent van alle vangsten.
- Vijftien jaarlijks geringde soorten werden ruim vaker geringd dan gemiddeld (berekend over 2000-2020).
- Acht jaarlijks geringde soorten werden juist ruim minder vaak geringd.
- Voor zes soorten was er een jaarrecord: Kleine Plevier (4 in 2021; was 1), Watersnip (13; was 11), Roodborsttapuit (11; was 8), Waterpieper (16; was 3), Witte Kwikstaart (72; was 29) en Rouwkwikstaart (4; was 3). Gele Kwikstaart (4) evenaarde het jaarrecord. Het hoge aantal Watersnippen en Waterpiepers hield met name verband met een sneeuwperiode in februari, de kwikstaartenrecords zijn vooral het gevolg van verhoogde inspanning in het voorjaar.
- De meest bijzondere terugmeldingen waren van een Houtduif die door ons in 2008 was geringd en dit jaar werd terug gevangen (met minimaal 13 jaar de op drie na oudste ooit voor ons land) en de Sprinkhaanzangers die in Zuid-Frankrijk en Spanje werden gecontroleerd, voor Nederland resp. de op drie na en meest zuidelijke terugmelding ooit.

Figuur 1. Jort Verhulst en Rinse van der Vliet met drie van de vier Kleine Plevieren van het jaar, een recordaantal, Meijendel, Wassenaar, 31 maart 2021 (Vincent van der Spek)

De vogels werden geringd in het kader van de volgende projecten:

1. Broedvogelonderzoek Constant Effort Sites (CES; sinds 2000)

CES in 2021 was matig. Zowel het aantal adulte als jonge vogels lag ruim lager dan gemiddeld. Ook landelijk werd dit opgemerkt.

2. Zoönosenonderzoek (sinds 2016)

Van in totaal 279 vogels verdeeld over 30 soorten werden bloedmonsters genomen voor een landelijk onderzoek naar pathogenen die (mogelijk) op mensen overdraagbaar zijn. Er zijn geen pathogenen in de afgenomen samples aangetroffen. Tevens zijn met een speciale val muggen gevangen.

3. DNA-onderzoek Tjiftjaffen (sinds 2009)

Het project heeft geresulteerd in een publicatie over tien jaar genetisch onderzoek aan tjiftjaffen (van der Spek & de Knijff, 2021). De verzamelde data bieden aanvullend onderzoeksmateriaal voor vervolgp-publicaties.

4. Oriëntatieonderzoek naar Spreeuwen met GPS-zenders (nieuw; pilot in 2018)

Er zijn in Meijndel 38 vogels gevangen voor het onderzoek. Het onderzoek is inmiddels geannuleerd a.g.v. de oorlog in Oekraïne (satellietdata niet meer in te zien n.a.v. sancties).

5. Kleurringen van Nachtegalen voor populatieonderzoek (nieuw)

Er zijn 12 vogels van kleurringen voorzien.

6. RAS (Retrapping Adults for Survival) Oeverwaluw (pilot)

Als gevolg van predatie in de kolonies door vossen zijn slechts twee vogels geringd; van één van deze vogels volgde een terugmelding uit Hoofddorp.

7. Voorjaarestrek, dispersie en najaarstrek (sinds 1963)

Van twee soorten (Gekraagde Roodstaart en Boompieper) is het fenologisch record aangescherpt.

8. RAS-project voor Bokje in de Duivenvoordse Polder (buiten Meijndel) (sinds 2008)

Door de beperkende coronamaatregelen is het vangen van Bokjes tot een minimum beperkt gebleven.

Het onderzoeksteam bestond uit negen ringvergunninghouders en negen assistenten. Wijnand Bleumink trad na 21 jaar af als voorzitter en droeg het stokje over aan Vincent van der Spek. Jort Verhulst nam zijn taken als secretaris over, Rinse van der Vliet bleef penningmeester. Vincent kreeg van het Vogeltrekstation de erebaan van dagvoorzitter op de landelijke Ringersdag toebedeeld. In een boek over Nachtegalen (de Vos, 2021) werd een hoofdstuk aan ons ringstation besteed en Morrison Pot gaf een radio-interview aan Vara's Vroege Vogels over zijn onderzoek naar Spreeuwen. Het aantal excursies was door coronamaatregelen beperkt, maar er konden er uiteindelijk toch twee doorgaan.

Figuur 2. Dwerggors, Meijndel, Wassenaar, 3 november 2021 (Marijn Prins).

1. INLEIDING

In deze samenvatting van het jaarverslag worden de inspanningen en resultaten van Stichting Vogelringstation Meijndel, Wassenaar, Zuid-Holland (hierna: Vrs Meijndel) uit het jaar 2021 weergegeven. Het volledige en uitgebreidere technische jaarverslag, met meer duiding per soort is op te vragen via v.vanderspek@gmail.com.

1.1 Medewerkers

In 2021 bestond de ringgroep uit de ringvergunninghouders Wijnand Bleumink, Cornelis Fokker, Morrison Pot, Vincent van der Spek (voorzitter), Peter Spierenburg, Jan Vegelin, Jort Verhulst (secretaris; vergunninghouder sinds juli 2021), Maarten Verrips en Rinse van der Vliet (penningmeester) en de assistenten Sander Bik, Edwin Bosch, Rob ter Ellen, Nadine Hollevoet, Ghita de Jongh, Els van Muiswinkel en Gijsbert Twigt. Guus Slinkert en Sjaak Schilperoort liepen mee om te verkennen of ze willen aansluiten bij de groep. Begin 2021 trad Wijnand na 21 jaar (!) af als voorzitter van de stichting. Hij droeg het stokje over aan Vincent. Jort nam de taak van secretaris over van Vincent.

Figuur 3. Gijsbert Twigt graaft een kabelsleuf voor de aanleg van een nieuwe geluidsinstallatie.

1.2 Machtigingen en vergunningen

De ringvergunningen zijn op voorspraak van het Centrum voor Vogeltrek en -demografie ("Het Vogeltrekstation") te Wageningen afgegeven door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit. De benodigde terreinvergunningen werden verstrekt door de beheerders Dunea (Meijndel) en Staatsbosbeheer (Duivenvoordse Polder).

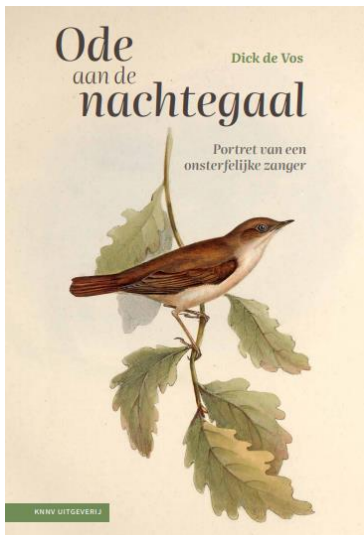
1.3 Onderhoud

Naast het reguliere onderhoud was er één grote verandering. De geluidsinstallatie vertoonde al jaren gebreken en na overleg met Dunea (omdat we niet zonder toestemming aan de elektriciteit wilden werken in het duin) besloten zij, tot onze vreugde, om het hele systeem te laten vervangen, waarbij wij onze wensen en ideeën over de inrichting konden overleggen. De aanleg vond plaats in maart, waarbij wij 'spierkracht' leverden bij het graven van de sleuven.

1.4 Publicaties, excursies en media

Publicaties

De vangsttotalen per dag zijn online te vinden op Trektellen.nl. Het tweede artikel over het voorkomen van ondersoorten van Tjiftjaffen in Nederland op basis van genetica, waarin in Meijndel gevangen vogels een belangrijke rol spelen, werd gepubliceerd (van der Spek & de Knijff, 2021).

Figuur 4. Cover van *Ode aan de Nachtegaal* van Dick de Vos.

Dick de Vos bracht zijn KNNV-boek *Ode aan de Nachtegaal* uit, waarin een heel hoofdstuk is opgenomen over ons ringwerk aan de soort. Morrison Pot werd door Vara's Vroege Vogels Radio geïnterviewd over zijn verplaatsingsonderzoek naar Spreeuwen. Het interview is [hier](https://tinyurl.com/5n8jantd) (https://tinyurl.com/5n8jantd) na te luisteren.

Excursies

In de loop van het jaar werden de coronarestricties voor excursies opgeheven. Twee volgeboekte groepsbezoeken georganiseerd door Dagejendenatuur.nl (18 juli en 31 oktober) verliepen succesvol. Bij twee andere geplande excursies gooide het weer roet in het eten.

Media

Morrison Pot werd door Vara's Vroege Vogels Radio geïnterviewd over zijn verplaatsingsonderzoek naar Spreeuwen. Het interview is [hier](https://tinyurl.com/5n8jantd) na te luisteren.

1.5 Dankwoord

Allereerst dank aan Dunea voor de prettige reguliere contacten, de terreinvergunningen, de financiële bijdrage en het beheer en onderhoud van het terrein en de hut. Op alfabetische volgorde bedanken we Rolf van Duiker, Eric van Gerrevink, Harrie van der Hagen en Niels Kimpel. We zijn héél blij met de nieuwe geluidsinstallatie. Casper Zuyderduyn (Staatsbosbeheer) verleende de vergunningen voor de Duivenvoordse Polder (Bokjes). Het bestuur van VWG Meijndel wordt bedankt voor de samenwerking. Adri Remeus is al jaren de spil bij het Bokjesproject. Het bestuur van de Haagse Vogelbescherming zijn wij dankbaar voor de financiële steun. Ringers op andere locaties gaven tips. Met name Jan Visser (Vrs Castricum) verdient een aparte vermelding. Het Vogeltrekstation ten slotte wordt bedankt voor de machtigen en de soepele contacten.

Figuur 5. Deze Houtduif werd geringd in september 2008 en teruggevangen in juli 2021: dit is daarmee de op drie na oudst bekende Houtduif ooit in Nederland (Vincent van der Spek).

2. ONDERZOEKEN EN INSPANNING

2.1 Onderzoeken

We namen deel aan acht projecten:

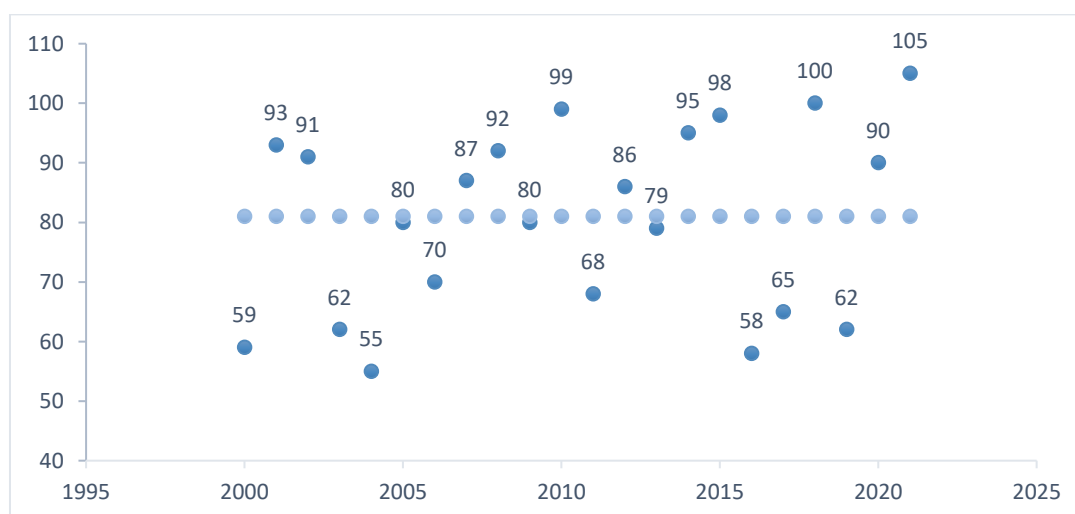
1. Het gestandaardiseerde broedvogelonderzoek Constant Effort Sites (CES).
2. Het DNA-onderzoek naar herkenning, voorkomen en temporele spreiding van tjiptaftaxa;
3. Het zoönosenproject, waarbij een selectie van soorten bemonsterd wordt voor onderzoek naar virussen; daarnaast heeft Vrs Meijndel hiervoor meegewerkt aan het vangen van steekmuggen.
4. Verplaatsingsonderzoek Spreeuwen.
5. Kleurringen van Nachtegalen voor populatieonderzoek van Herman van Oosten (Oenanthe Ecologie).
6. Trek/dispersie.
7. Pilot Retrapping Adults for Survival (RAS) Oeverzwaluw.
De laatste jaren neemt het aantal broedpogingen van Oeverzwaluwen in de duinstreek toe en er is de wens deze ontwikkeling te volgen.
8. RAS Bokje (in de Duivenvoordse Polder).

2.2 Inspanning

In 2021 is in Meijndel op 105 dagen (Tabel 1), verdeeld over alle maanden in totaal zo'n 690 uur geringd (trektellen.nl). Daarmee was dit het jaar met de hoogste bezetting sinds de herstart van de ringactiviteiten in 2000 (Figuur 6).

Tabel 1. Aantal ringdagen per maand in 2021

jan	feb	mrt	apr	mei	jun	jul	aug	sep	okt	nov	dec	tot
5	12	8	8	5	4	6	13	18	13	10	3	105

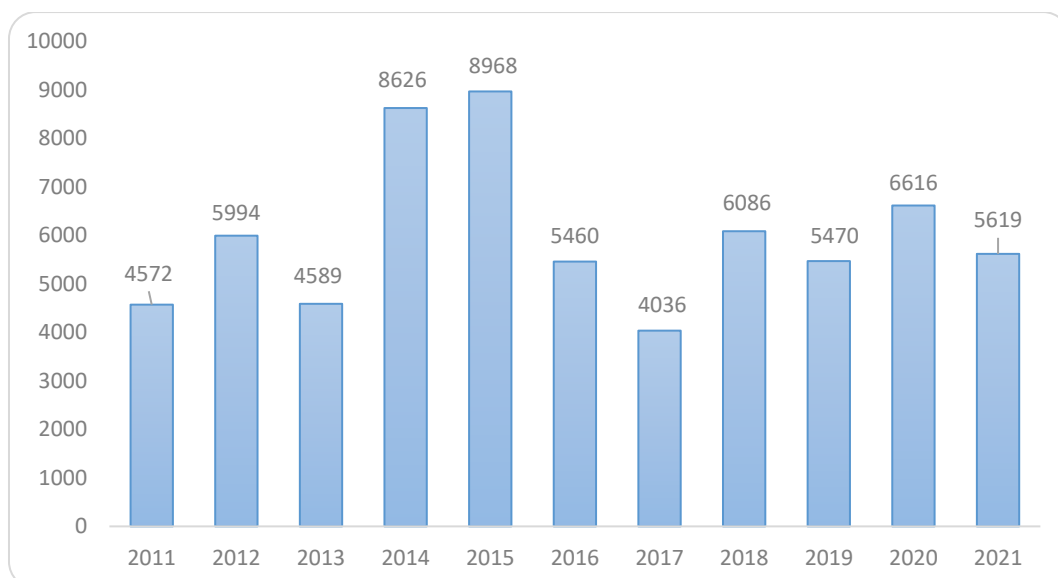

Figuur 6. De spreiding (55-105) van het aantal vangdagen per jaar in Meijndel 2000-2021 is groot (lichtblauwe stippellijn= gemiddelde: 81). Dit nuanceert de betekenis van de jaarlijks gevangen aantallen vogels.

3. RESULTATEN

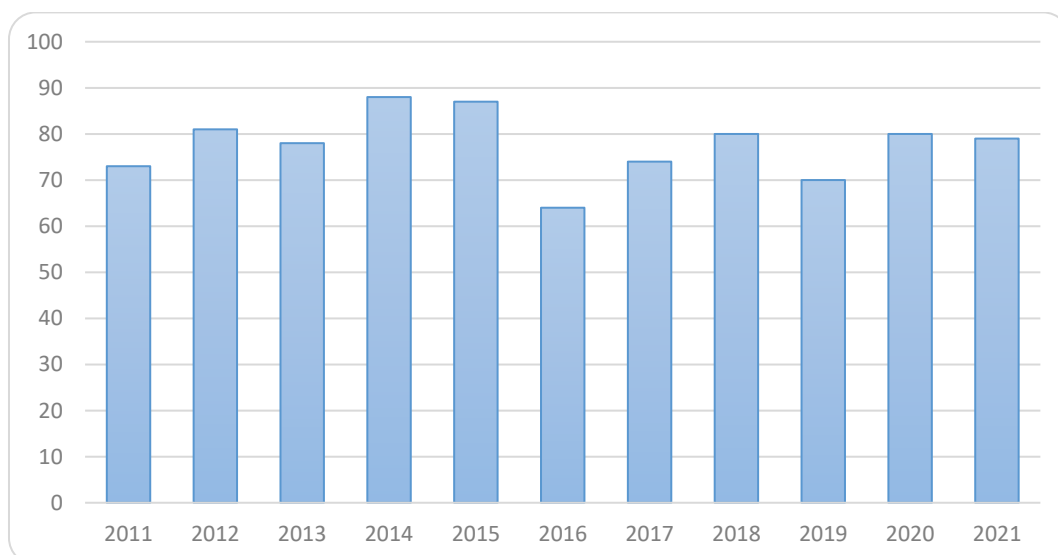
3.1 Overzicht soorten en aantallen

In totaal werden in Meijndel 5.619 vogels geringd. Het aantal geringde vogels lag iets onder het gemiddelde van 6.042 over de jaartotalen van 2011-2020 (zie ook Figuur 7), ondanks een bovengemiddelde inspanning. Het gemiddelde aantal vangsten per dag was zelfs opvallend laag: 54. Het gemiddelde over 2011-2020 is 74 (spreiding: 61-94).

Figuur 7. Aantal nieuw geringde vogels in Meijndel per jaar 2011-2021.

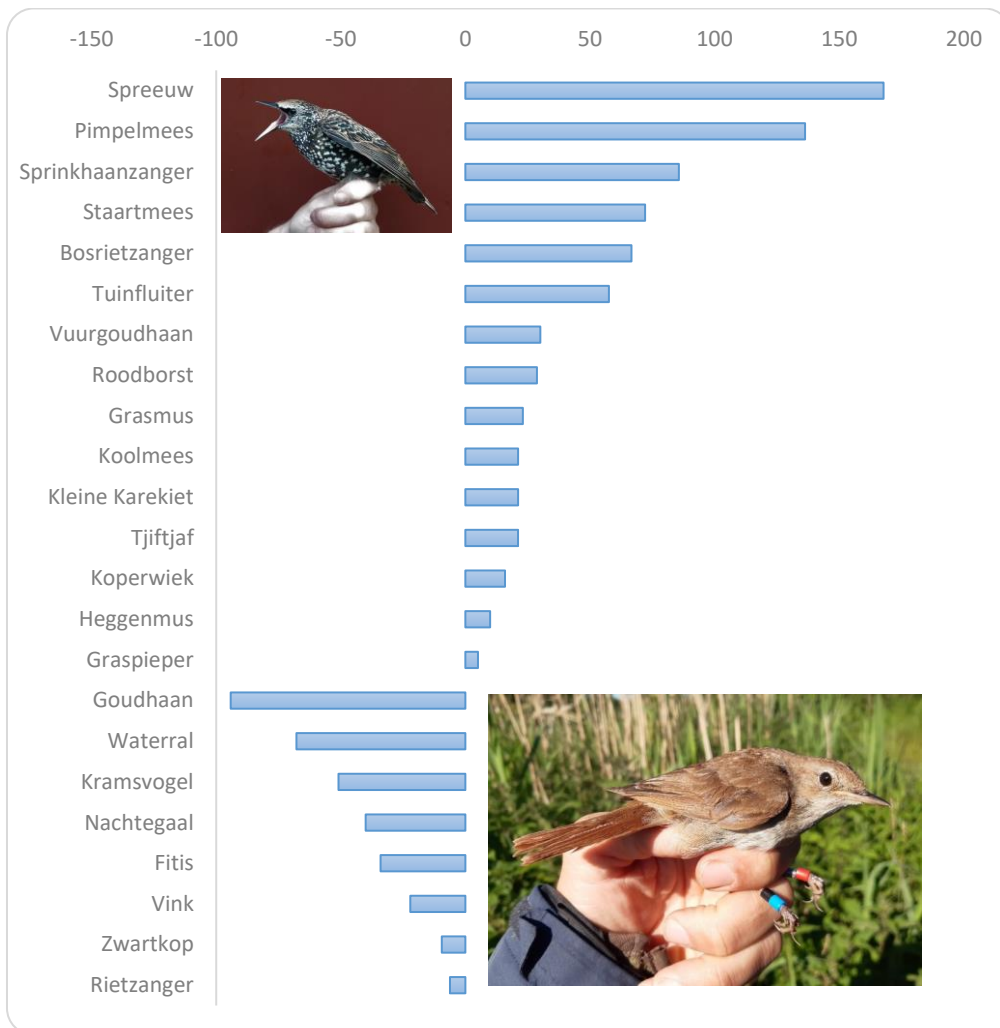
In Meijndel zijn sinds 1 januari 2000 110.391 vogels van 152 soorten en zeven ondersoorten geringd (zie Bijlage 1 voor een overzicht van alle vangsten)¹. De vangsten in 2021 waren verdeeld over 79 soorten, één boven het gemiddelde van 2011-2020 (Figuur 8).

Figuur 8. Aantal in Meijndel geringde vogelsoorten in 2011-2021.

¹ Door de stichting zijn tussen 1963 en 1999 14 soorten geringd die sinds 2000 ontbreken: Tafeleend, Patrijs, Blauwe Kiekendief, Smelleken, Zomertortel, Kortteenleeuwerik, Duinpieper, Noordse Kwikstaart, Raddes Boszanger, Grauwe Klauwier, Europese Kanarie, Frater, Roodmus, Wilgengors en Bosgors

Vijftien jaarlijks geringde soorten werden ruim vaker geringd, acht soorten bleven achter ten opzichte van het jaargemiddelde (Figuur 10).

Figuur 9. Jaarlijks in Meijndel geringde soorten die in 2021 piekten óf minder vaak dan gemiddeld t.o.v. 2000-2020 werden geringd, in percentages (alleen soorten met een jaargemiddelde van >25 exemplaren en een afwijking van >5% opgenomen). Foto's: Spreeuw (Nadine Hollevoet) en Nachtegaal (Vincent van der Spek)

De tien soorten die deze eeuw het vaakst in Meijndel zijn geringd, zorgen voor ruim twee derde (69%) van de vangsten (Tabel 2).

Tabel 2. De tien meest geringde soorten in Meijndel in de periode 2000-2021

Soort	Aantal	% totaal
Zwartkop	21.171	19%
Kleine Karekiet	12.374	11%
Roodborst	8.934	8%
Pimpelmees	6.910	6%
Koolmees	5.518	5%
Goudhaan	5.439	5%
Tjiftjaf	4.914	4%
Merel	3.848	3%
Graspieper	3.778	3%
Tuinfluiter	3.137	3%
Totaal	76.023	67%

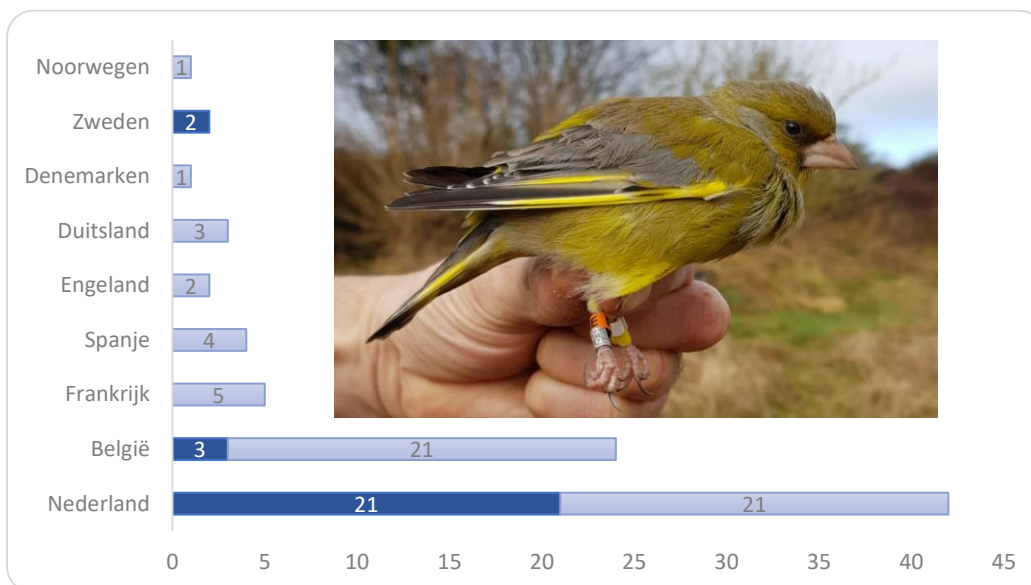
Tabel 3. De tien meest geringde soorten in Meijndel in 2021

Soort	Aantal	% totaal
Zwartkop	875	16%
Pimpelmees	699	12%
Kleine Karekiet	675	12%
Roodborst	516	9%
Koolmees	301	5%
Tjiftjaf	268	5%
Tuinfluiter	219	4%
Graspieper	180	3%
Veldleeuwerik	141	3%
Merel	175	3%
Totaal	4.049	72%

Ondanks dat Veldleeuwerik een redelijk jaar kende, is de soort voor het eerst uit de langjarige top tien geduid. De plek is – zoals eerder voorspeld – ingenomen door de Tuinfluiter, die het goed blijft doen. In 2020 (Tabel 3) waren er enkele verschillen ten opzichte van de langjarige top tien. Pimpelmees kende een invasiejaar, en het ontbreken van Goudhaan valt op (zie ook Figuur 6). Deze soort kent magere jaren, afgewisseld met pieken. Van slechts 14 soorten vingen we meer dan honderd exemplaren (in 2020 was dat 18), en geen enkele soort passeerde de duizend vangsten. De tien meest geringde soorten tezamen namen, net als in 2020, desondanks een nóg groter aandeel van het totaal voor hun rekening dan bij het meerjarige gemiddelde: bijna driekwart van alle vangsten. Worden de vangsten minder divers?

3.2 Terugmeldingen

In 2021 werden door ons 703 individuen terug gevangen (11% van het totaal aantal gevangen vogels), met in totaal 1.083 aflezingen (178 vogels werden meer dan eens teruggevangen). Het grootste deel betreft eigen terugvangsten. De meest bijzondere was de op drie na oudste **Houtduif** ooit voor Nederland. Het was pas de eerste keer dat we een door onszelf geringde **Sperwer** terug vingen, en voor **Gierzwaluw** de tweede keer. Een **Vink** in zijn negende kalenderjaar – die tussentijds niet eenmaal werd teruggevangen – was opvallend vanwege de leeftijd. Een minimaal elf jaar oude **Kleine Karekiet** keerde eveneens terug. We ontvingen 26 terugmeldingen (sommige van voor 2021) van 15 soorten van ringen die niet door onszelf waren aangelegd: 21 uit Nederland en vijf uit het buitenland. 58 door ons geringde vogels werden van andere locaties teruggemeld: 21 elders in Nederland, 37 uit het buitenland. Met afstand de meest bijzondere waren die van **Sprinkhaanzangers** in Frankrijk en Spanje. Een **Gekraagde Roodstaart** in Denemarken was voor deze soort onze eerste terugmelding uit een land ten noorden van ons. Voor een verdeling van terugmeldingen per land, zie Figuur 10.

*Figuur 10. Terugmeldingen in Meijndel naar herkomstgebied van elders geringde vogels (**donkerblauw**) en door ons geringde vogels die elders zijn teruggemeld (**lichtblauw**). Achtergrond: een in Vleuterweide, Utrecht gekleurringd mannetje Groenling, terug in Meijndel op 27 februari 2021 (Jort Verhulst)*

3.3 Jaarrecords

In 2021 werden van zes soorten de hoogste aantallen ooit geringd (Tabel 4). Van Witte Kwikstaart werd het record voor het derde jaar op rij verbroken: dit is gerelateerd aan vanginspanning. Watersnip en Waterpieper houden verband met sneeuwval. Daarnaast zorgden vier Gele Kwikstaarten voor een evenaring van het record uit 2018.

Figuur 11. Rouwkwikstaart, mannetje, Meijndel, Wassenaar, 3 maart 2021 (Gijsbert Twigt)

Figuur 12. Kleine Plevier, mannetje, Meijndel, Wassenaar, 30 maart 2021 (Vincent van der Spek).

Tabel 4. Jaarrecords Vrs Meijndel in 2021

Soort	Aantal	Vorige record
Kleine Plevier	4	1 (meerdere jaren)
Watersnip	13	11 (2009)
Roodborsttapuit	9	8 (2020)
Waterpieper	16	3 (2019)
Witte Kwikstaart	72	29 (2020)
Rouwkwikstaart ¹	4	3 (meerdere jaren)

3.4 Nieuwe soorten voor het ringstation

Een mannetje **Krakeend** werd op op 18 april. Op 27 mei hingen er liefst twee **Orpheusspotvogels** in de netten, een toenemende, maar nog altijd zeldzame soort in Nederland. Een **Dwerggors** op 3 november was weliswaar de vierde voor de stichting, maar het was pas de eerste sinds de herstart van de activiteiten in het jaar 2000. De voorlaatste was in 1980.

Figuur 13. Orpheusspotvogel, Meijndel, Wassenaar, 28 mei 2021 (Vincent van der Spek)